פרשת וישלח

(ד) וישלח יעקב מלאכים. מלאכים ממש:

(כה) ויותר יעקב, שכח פכים קטנים וחזר עליהם: ויאבק איש. מנחם פירש ויתעפר איש, מלשון אבק, שהיו מעלים עפר ברגליהם על ידי נענועם. ולי נראה שהוא לשון ויתקשר, ולשון ארמי הוא, בתר דאביקו ביה (סנהדרין סג) ואביק ליה מיבק (מנחות מב) לשון עניבה, שכן דרך שנים שמתעצמים להפיל איש את רעהו, שחובקו ואובקו בזרועותיו. (ופירשו רבותינו זכרונם לברכה (ב"ר עז ג) שהוא שרו של עשו):

(לב) ויזרח לו השמש. לשון בני אדם הוא, כשהגענו למקום פלוני האיר לנו השחר, זהו פשוטו. ומדרש אגדה (ב"ר עח ה), ויזרח לו, לצרכו לרפאות את צלעתו, כמה דמיתא (מלאכי ג כ) שמש צדקה ומרפא בכנפיה, ואותן שעות שמיהרה לשקוע בשבילו כשיצא מבאר שבע, מיהרה לזרוח בשבילו: והוא צולע. היה צולע כשזרחה השמש:

(יח) שלם. שלם בגופו, שנתרפא מצלעתו. שלם בממונו, שלא חסר כלום מכל אותו דורון. שלם בתורתו, שלא שכח תלמודו בבית לבן (ב"ר עט ה):

ב ר' חונא אמר נדמה לו בדמות רועה, לזה צאן ולזה צאן לזה גמלים ולזה גמלים. אמר לו העבר את שלך ואחר כך אני מעביר את שלי. העביר יעקב אבינו שלו. אמר נהדר ונחמי דלמא אנשינן כלום. מן דהדר ויאבק איש עמו

פרשה עו א (לב, ח) ויירא יעקב מאד ויצר לו. ר' פנחס בשם ר' ראובן שני בני אדם הבטיחן הקדוש ברוך הוא ונתייראו, הבחור שבאבות והבחור שבנביאים. הבחור שבאבות זה יעקב שנאמר (תהלים קלה ד) כי יעקב בחר לו יה, ואמר לו הקדוש ברוך הוא והנה אנכי עמך, ובסוף נתירא שנאמר ויירא יעקב.

שפת אמת

בה [תרנ"ד]

במדרש: הבחור שבאבות ושבנביאים הבטיחן הקב"ה ונתייראו כו'. שמעתי מפי מו"ז ז"ל להפליא בשבח ענין זה שעל ידי שהבין יעקב אבינו כי על פי דרכו הוא בסכנה והגם שבודאי היה בטוח בהבטחת הקב"ה. אבל לא נעשה בו שינוי על ידי הבטחה והוא עשה את שלו להתפלל בעת צרה עכ"ד ז"ל. ונראה שאין מבטיחין משמים רק לאיש אשר אלה לו שלזה נקרא בחיר ה' כמו שכתוב (תהלים קלה, ד) יעקב בחר לו. ואם היה נחסר זו התפלה על ידי ההבטחה, לא היו מבטיחין לו. וזה גם כן נכלל ברמז המדרש: אין אומרים אל תירא אלא למי שמתירא. פירוש שיהיה נשאר בהיראה. וביאור הענין כי בודאי כל הצרות הבאים בעולם הם דברים שצריכים תיקון. כענין שכתוב: המשתף שם שמים בצרתו כו'. והצדיק שהקב"ה מצא לבבו נאמן מגלה לו כל הישועה ואף על פי כן הוא עומד בתפלה. ובענין זה מה שנגלה הקץ ליעקב אבינו ע"ה ולא עלתה בידו לגלות לבניו: כי רק הוא היה יכול להיות בגלות אף שידע הקץ כי ימי הגלות מצרים התחילו מיצחק: אבל לא כל אדם יכול לקיים שניהם ולכן לא נגלה הקץ רק אליו.

ובפרקי ר"א (פ' ל"ה) והנה מלאכי אלהים עולים ויורדים בו הראה לו הקב"ה ד' מלכיות משלן ואבדן והראה לו שר מלכות בבל עולה שבעים עקלים ויורד, שר מלכות מדי עולה נ"ב עקלים ויורד, שר מלכות יון ק' עקלים ויורד הראה לו שר מלכות אדום עולה ואינו יורד ואמר אעלה על במתי עב אדמה לעליון אמר לו יעקב אך אל שאול תורד א"ל הקדוש ברוך הוא אם תגביה כנשר וגו' ע"כ המדרש, והנה בטרם אשר היה ועדיין לא יצא לפעל הממשלה של המלכות הרביעית, כי ר"א הגדול היה בעת החורבן ובסמוך לו, ועם כל זה המידו חכמים כח החיה הזאת והאריכות אשר נתן לה מן השמים.

ויגע בכף ירכו. נגע בצדיקים ובצדיקות בנביאים ובנביאות שהן עתידין לעמד ממנו, ואיזה זה דורו של שמד.

עז, ג

אמר ר' הונא בסוף אמר המלאך אני מודיעו עם מי הוא עוסק. מה עשה, נתן אצבעו (נ"א צור) בארץ התחילה הארץ תוססת אש. אמר לו יעקב מן דא את מדחיל לי אנא כליה מנה, הדא הוא דכתיב (עובדיה א יח) והיה בית יעקב אש וגו'.

ה (לב, לב) ויזרח לו השמש וגו'. אמר ר' ברכיה ולמי לא זרחה השמש, אלא לו לרפואתו אבל לאחרים אורה. ר' הונא בשם ר' אחא אמר כך היתה השמש מרפא באבינו יעקב ומלהטת בעשו ובאלופיו. אמר לו הקדוש ברוך הוא את סימן לבניך מה את השמש מרפא בך ומלהטת בעשו ובאלופיו כך בניך יהא השמש מרפא בהן ומלהטת בעובדי כוכבים. מרפא בהן (מלאכי ג כ) וזרחה לכם יראי שמי שמש צדקה ומרפא בכנפיה. ומלהטת בעובדי כוכבים (שם ג יט) הנה היום בא בוער כתנור וגו'.